

A ROMÁN ÉS MAGYAR MŰEMLEKÉKVÉDELEM ÖSSZEFÜGGÉSEI

Mint művészettörténész veszek részt ezen a konferencián, ahol a résztvevő előadók többsége építész. A művészettörténetnek természetesen vannak érintkező területei az építészet gyakorlati kérdéseivel. Bár az architektúra is tanulmányaim tárgyát képezte és oktattam is, azonban csak elméleti síkon és nem a gyakorlatban.

A tegnapi és mai nap folyamán szerzett tapasztalataimból szeretnék néhányat elmondani. Sajnos későn érkeztem. Az első nap előadásait nem hallottam, a mai előadások nagy részét nem értettem meg. Ezért arra szorítokozom, amit tegnap és ma közvetlenül láttam. Előljáróban meg kell mondanom, hogy ezek igazán kiváló dolgok. A műemlékek restaurálása igen gondosan és szakszerűen történik. Hazámban jómagam is tagja vagyok a műemlékvédelmi bizottságnak, azonban nem építész, hanem művészettörténeti minőségben. A restaurálásnak az építészettörténettel való érintkezésével szeretnék foglalkozni, azaz szűkebb szakmámmal, amely különböző építészeti szakemberekkel való kapcsolatot követel. Hazánkban, főképpen kezdetben, nem fogták fel egészen helyesen a műemlékvédelmet és nem értették meg mindig, mi a teendő. Talán a körülmények sem voltak kedvezőek.

Az építészeket két különböző kategóriába sorolhatnám. Egy részük tervező építész, tehát majdani műemlékek és gyakorlati objektumok alkotója, aki a szükségletek szerint épít színházat, kórházat, pályaudvart, ipari csarnokot stb. A másik csoportba azok tartoznak, akik inkább elméleti síkon folytatták tanulmányaikat, akik azt szeretnék tudni, hogyan keletkezett egy XI., XII. vagy XIII. századi műemlék, s ugyanazt kívánják megalkotni, visszaállítani, amit az építészet 7—800 évvel ezelőtt hozott létre. Az azonban kellemetlen, ha az egyik kategória azt csinálja, ami a másik kategória feladata.

Két példára szeretnék hivatkozni. Nem tudom elképzelni, hogyan építhette volna Viollet le Duc a párizsi operát és azt sem tudom elképzelni, hogyan restaurálhatta volna La cité de Carcassonne-t vagy a Notre Dame-ot Garnier. Ezek különböző dolgok. Nálunk Romániában ezeket a szerepeket nem osztották ki mindig helyesen. Új ország vagyunk, olyan ország, amelyik az utolsó tíz évben megváltoztatta jellegét. Most ipartelepkekre, gyáregületekre, műutakra s mindenféle egyéb ilyen épületre van szükség. Ehhez más építészek kellenek, mint a múltban. Azokat az építészeket, akik azelőtt más értelemben építettek, felszólították, alkossanak újat ebből az országból. Remélem, meg fogják oldani feladatukat. Ennek megfelelően olyan nagy befolyásra tettek szert ezek az építészek országunkban, hogy most már minden fölött ők döntenek és a műemlékvédelem is az ő hatáskörükbe tartozik. Véleményem szerint azonban a mai munkatempó mellett nem képesek építészettörténeti kérdésekben elmélyedni. Volt egy műemlékvédelmi bizottságunk, azonban ez már nem áll fenn eredeti formájában, átformálták és ma a gyakorlatban dolgozó építészek befolyása alatt áll.

Magyarországon más a helyzet. Csodálkoztam, hogy milyen szerencsésen intézték itt ügyeiket. Nem tudom, milyenek a körülmények, csak arról beszélek, amit én láttam. Azok az építészek azonban, akik Visegrádot, Esztergomot és a budai Várat állítják helyre, láthatóan a megfelelő emberek, ahogyan az angolok mondják: the right man on the right place. Valószínűleg ez is azoknak a vezető egyéniségeknek köszönhető, akik ezeket a szakembereket mostani állásaikba helyezték.

Csodálatos dolgokat vittek véghez, ami annál is dicséretesebb, mert egy műemlék helyreállítása bizony igen kényes kérdés. Jól tudjuk, mennyire az, különösen ha arra gondolunk, hogy hogyan folytak a helyreállítások a XIX. században. Nemrégiben

Meissenben voltam és láttam az Albrechts-Burgot és az ottani palota helyreállítását. Praerafaelista jelenetek vannak a falra festve, amelyek — a környezettel összehasonlítva — szinte kiabálnak. Az ilyen kényes munkákhoz a jó művészettörténészek és építészek mellett még jó szakmunkásokkal is kell rendelkezni. Egy közönséges kőműves nem feltétlenül alkalmas történelmi falazat helyreállítására.

Önöknél is valószínűleg probléma volt Anjou Lajos falainak helyes helyreállítása. Ennek a megtanulása különleges kiképzést is kíván. Az építészen legyen szenvedély e munka iránt és a munkás, kőfaragó, kőműves szintén szenvedéllyel és szeretettel végezze munkáját. Ezért minden országnak elsősorban ki kell választania az arra tehetőseges építészeket és ki kell képeznie őket a helyes műemlékvédelemre, hogy képesek legyenek egy helyes restaurálás elvégzésére. Ugyanígy építőmestereket kellene kiképezni, akik a munkákat a gyakorlatban kivitelezik.

Felmerül e munkák díjazásának külön problémája is, mert az ilyen szakmunkát szocialista országban sem lehet norma szerint kivitelezni, miután ezek sajátos jellegű és igen kényes természetű munkák. Önöknek ezek a munkák eddig kiválóan sikerültek és ehhez csak gratulálhatok.

Eger. Pedagógiai főiskola (Liceum), építette Fellner Jakab (1765—1785)